

Główne tendencje zmian prawnych w obszarze ochrony praw osób LGBT w Unii Europejskiej w latach 2008-2010

Artykuł 21 w rozdziale „Równość” Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej zakazuje dyskryminacji ze względu na orientację seksualną.

Kontekst

W 2007 r. Parlament Europejski zwrócił się do Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA) o przeprowadzenie badań nad dyskryminacją lesbijek, gejów oraz osób biseksualnych i transgenderowych (LGBT). W 2008 r. Agencja opublikowała pierwszą porównawczą analizę prawną na temat homofobii, transfobii i dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową w Unii Europejskiej. Niniejsza ulotka przedstawia ogólne tendencje prawne wynikające ze zaktualizowanej analizy prawnej, którą Agencja podjęła w 2010 r.

Sprawozdanie na temat sytuacji społecznej osób LGBT w Unii Europejskiej opublikowano w 2009 r., zaś na lata 2011 i 2012 planuje się przeprowadzenie dodatkowych badań na temat kwestii społecznych.

Główne tendencje

Główne tendencje w zmianach prawnych, które zaobserwowano w latach 2008-2010, przedstawiono na wykresach na drugiej stronie ulotki. Na rys. 1 wskazano pozytywne i negatywne tendencje w kwestiach kluczowych, zaś rys. 2 odzwierciedla ramy prawne ochrony praw osób LGBT w państwach członkowskich UE. Jednakże wiele państw członkowskich nie wprowadziło od 2008 r. żadnych nowych środków prawnych w obszarze ochrony praw osób LGBT.

Uwaga Niniejszy przegląd nie ma zastosowania do sytuacji w których nie odnotowano żadnych zmian ani działań prawnych. Należy go zatem traktować wyłącznie jako listę tendencji występujących w przypadku zmian, które zaobserwowano w przedmiotowym okresie.

Tendencja 1: Największa liczba pozytywnych inicjatyw dotyczących równego traktowania w obszarze swobodnego przepływu osób oraz prawa związanego z łączeniem rodzin

Definicja „członka rodziny” w prawodawstwie zamieniającym prawo unijne dotyczące swobodnego przepływu osób i łączenia rodzin została lub zostanie rozszerzona w siedmiu państwach członkowskich UE – w Austrii, we Francji, na Węgrzech, w Irlandii, w Luksemburgu, w Portugalii i w Hiszpanii. Z kolei w trzech państwach członkowskich – Bułgarii, Estonii

i Rumunii – pojawiła się tendencja negatywna: małżeństwa osób tej samej płci i związki partnerskie zawarte za granicą są otwarcie uznawane za nieważne, co znacznie utrudnia łączenie rodzin w odniesieniu do partnerów i małżonków tej samej płci. Tendencje te pokazują, że w podejściu do swobodnego przepływu osób oraz prawa do łączenia rodzin w przypadku par osób tej samej płci ciągle istnieją znaczące różnice.

Tendencja 2: Znaczna liczba pozytywnych inicjatyw dotyczących przepisów prawnych w obszarze azylu

Pojawiła się pozytywna tendencja w uznawaniu lesbijek, gejów i osób biseksualnych (LGB) za „określoną grupę społeczną”: do państw członkowskich UE, które w wyraźny sposób oferują ochronę osobom LGB będącym ofiarami prześladowań dołączyło sześć nowych państw – Finlandia, Hiszpania, Łotwa, Malta, Polska, i Portugalia – co daje łączną liczbę 23 państw.

W aktualizacji sprawozdania o sytuacji prawnej wskazano również na negatywne praktyki w tym obszarze, a mianowicie wykorzystanie „badań fallometrycznych” w Czechach do oceny wiarygodności mężczyzn twierdzących, że są homoseksualistami.

Tendencja 3: Jednoczesne występowanie zmian pozytywnych i negatywnych w obszarze wolności zgromadzeń

W Bułgarii, Polsce i Rumunii odnotowano pozytywne zmiany w podejściu do prawa do organizowania parad równości, jednakże jest ono nadal podważane na Łotwie i Litwie.

Tendencja 4: Przeciętne tempo rozszerzania ochrony prawnej w zakresie dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową

W obszarze tym odnotowano szereg pozytywnych zmian, które można podsumować następująco: W Czechach i Wielkiej Brytanii rozszerzono zakres prawodawstwa dotyczącego niedyskryminacji w odniesieniu do orientacji seksualnej na obszary poza prawem pracy. Z kolei w kwestii uznania tożsamości płciowej jako odrębnej przyczyny dyskryminacji lub jako przyczyny dyskryminacji ze względu na płeć pozytywne zmiany zaszyły w Czechach, Szwecji i Wielkiej Brytanii.

Zaś w dwóch państwach członkowskich - Danii i Estonii – organy do spraw równego traktowania objęły zakresem obowiązków również dyskryminację ze względu na orientację seksualną.

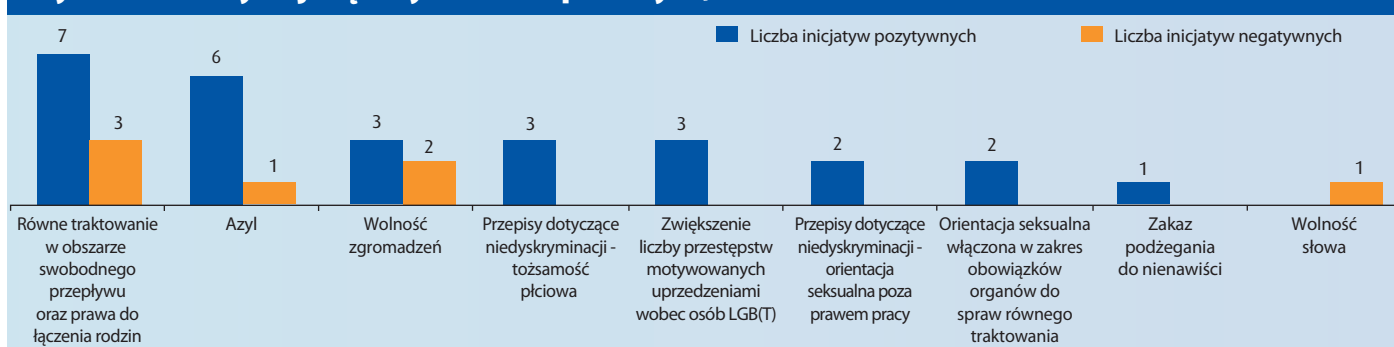
Tendencja 5: Niewielkie wzmocnienie ochrony przeciwko nadużyciom i przemocy (nawoływanie do nienawiści i przestępstwa z powodu nienawiści)

Obecnie żaden unijny instrument nie odnosi się do mowy nienawiści i przestępstw z powodu nienawiści motywowanych uprzedzeniami wobec osób LGBT. Na poziomie krajowym zmiany w tym obszarze są bardzo powolne, a między poszczególnymi państwami występują znaczne różnice, jednakże pozytywne inicjatywy odnotowano w Grecji, na Litwie, w Słowenii i w Wielkiej Brytanii.

Tendencja 6: Zmiany negatywne w obszarze wolności słowa

Litwa jest jedynym krajem zakazującym rozpowszechniania materiałów, które można uznać za „promujące” homoseksualizm. Z kolei wiele państw członkowskich UE – Estonia, Francja, Niemcy, Holandia, Hiszpania i Wielka Brytania – podjęło inicjatywy aktywnie promujące publiczną akceptację dla osób LGBT.

Rys. 1: Obszary największych zmian prawnych, lata 2008-2010

Rys. 1 pokazuje, że obszar, w którym wystąpiły największe pozytywne i negatywne zmiany prawne to równe traktowanie partnerów tej samej płci w odniesieniu do swobodnego przepływu osób i łączenia rodzin. Inne obszary, gdzie wystąpiły największe pozytywne zmiany prawne to azyl, wolność zgromadzeń (w obszarach tych występują również negatywne praktyki) oraz sprecyzowanie kwestii ochrony osób transgenderowych w przepisach dotyczących niedyskryminacji. Pozytywne tendencje odnotowano w przypadku rozszerzenia przepisów dotyczących niedyskryminacji na obszary poza prawem pracy, zakresu obowiązków organów do spraw równego traktowania oraz prawa karnego. Jedna zmiana negatywna dotyczyła wolności słowa.

Rys. 2: Prawa osób LGBT w państwach członkowskich: sytuacja prawna w kluczowych obszarach, 2010 r.

Rys. 2 pokazuje zróżnicowanie i nierówności w obszarze ochrony praw osób LGBT, zarówno w kluczowych badanych kwestiach jak i pomiędzy państwami członkowskimi UE. Prezentuje również w kolejności malejącej obszary, w których prawa osób LGBT są najlepiej chronione w państwach członkowskich UE (poza zatrudnieniem, gdzie wszystkie państwa członkowskie zapewniają ochronę ze względu na dyrektywę 2000/78/WE).

Dalsze informacje:

Porównawcza analiza prawna FRA pt. *Homophobia, transphobia and discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity – 2010 Update* dostępna jest w Internecie pod adresem: fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_en.htm

Przegląd działań FRA w dziedzinie praw osób LGBT dostępny jest na stronie internetowej FRA, pod adresem: fra.europa.eu/fraWebsite/lgbt-rights/lgbt-rights_en.htm